

دانشگاه الزهراء (س)

دانشکده علوم اجتماعی و اقتصادی

پایان نامه

جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد

رشته علوم اقتصادی

عنوان

پویایی های منحنی J در تجارت خارجی ایران

استاد راهنما

دکتر مهدی پدرام

استاد مشاور

دکتر شمس اله شیرین بخش

دانشجو

مریم رحمانی

مهر ۱۳۸۹

چکیده :

تأثیرات کاهش ارزش پول بر تراز تجاری را می توان در دو حالت کوتاه مدت و بلند مدت مطالعه کرد، حالت کوتاه مدت دربرگیرنده پدیده منحنی جی می باشد که عبارت از تأثیر منفی کاهش ارزش پول بر تراز تجاری در کوتاه مدت می باشد، این امر ناشی از غلبه اثر قیمت بر مقدار است در بلند مدت شرط مارشال لرنر مطرح می شود که در صورتی کاهش ارزش پول تأثیری مثبت بر تراز تجاری دارد که جمع کشش های تقاضا برای صادرات و واردات بزرگتر از یک باشد در این مطالعه تأثیرات کاهش ارزش پول بر تراز تجاری ایران با دنیا و با یازده کشوری که در حدود ۶۵/۷۶٪ از کل مبادلات تجاری با ایران را تشکیل می دهند در دو حالت کوتاه مدت و بلند مدت طی سالهای ۱۳۵۸ الی ۱۳۸۵ مورد بررسی قرار دادیم این یازده کشور عبارتند از : امارات متحده عربی ، آلمان ، چین ، ایتالیا، سوئیس ، هند ، فرانسه ، کره جنوبی ، ژاپن ، انگلستان و ترکیه .

با استفاده از نرم افزار Eviews6 و با استفاده از الگوی خودبازگشت برداری و تابع واکنش آنی الگوی مورد نظر را برآورد کردیم.

نتایج تحقیق حاکی از آن است که شرط مارشال لرنر در مورد تراز تجاری ایران با جهان و همچنین در مبادلات بازرگانی ایران با امارات متحده عربی ، سوئیس ، هند ، فرانسه ، کره جنوبی ، ژاپن و انگلستان برقرار است و پدیده منحنی جی نیز در تمامی موارد به استثنای ترکیه که همگرایی در مورد متغیرهای آن حاصل نشده است؛ وجود دارد.

فهرست مطالب

فصل اول: مقدمه ، کلیات و تعاریف تحقیق

- ۱-۱)مقدمه:.....۲
- ۱-۲)مسئله پژوهش :.....۲-۵
- ۱-۳)پرسش های پژوهش:.....۵-۶
- ۱-۴)اهداف پژوهش و ضرورت آن :.....۶
- ۱-۵)فرضیات پژوهش:.....۶-۷

فصل دوم:بیان تعاریف و مبانی نظری تحقیق

- ۲-۱)مقدمه:.....۹
- ۲-۲)نرخ ارز:.....۹
- ۲-۲-۱)نرخ ارز اسمی:.....۹
- ۲-۲-۲)نرخ ارز واقعی:.....۹-۱۰
- ۲-۲-۳)نرخ ارز موثر:.....۱۰
- ۲-۲-۴)نرخ ارز نقد:.....۱۰-۱۱
- ۲-۲-۵)نرخ ارزسلف:.....۱۱
- ۲-۳)تراز پرداخت ها:.....۱۱-۱۲
- ۲-۳-۱)تراز حساب جاری:.....۱۲-۱۳
- ۲-۳-۲)حساب سرمایه:.....۱۳-۱۴
- ۲-۴)تغییرات نرخ ارز و بازار کالاها:.....۱۴-۲۳
- ۲-۵)کشش های ارزشی:.....۲۳-۲۷

۲۸.....	کشش های مقداری:
۲۸-۳۲.....	شرط مارشال لرنز:
۳۲-۴۱.....	شرط رایینسون:
۴۱.....	جمع بندی:

فصل سوم :تحقیقات انجام شده

۴۳.....	مقدمه:
۴۳-۵۱.....	مروری بر مطالعات انجام شده در خارج از کشور:
۵۱-۵۳.....	مروری بر مطالعات انجام شده در ایران:
۵۴.....	جمع بندی :

فصل چهارم : مروری بر سیاست های بازرگانی و

تجاری در طی سالهای مورد مطالعه

۵۶.....	مقدمه:
۵۶-۷۳.....	سیاست های ارزی و بازرگانی:
۷۳.....	جمع بندی :

فصل پنجم : برآورد الگو و تحلیل نتایج

۷۵.....	مقدمه :
۷۵-۷۶.....	ارائه مدل :
۷۶-۷۷.....	آزمون دیکي فولر:
۷۷-۷۸.....	آزمون یوهانسن-جوسیلیوس:
۷۸-۷۹.....	تابع واکنش آنی :
۷۹-۸۰.....	داده ها:

۵-۷) برآورد الگو و تحلیل نتایج: ۸۷-۸۰

فصل ششم : نتیجه گیری

۶-۱) مقدمه : ۸۹

۶-۲) نتیجه گیری: ۹۰-۸۹

فهرست نمودارها:

- نمودار (۱-۱) رابطه بین نرخ ارز موثر واقعی و صادرات:..... ۴
- نمودار (۱-۲) رابطه بین نرخ ارز موثر واقعی و واردات:..... ۵
- نمودار (۲-۱) بازار صادرات کشور A و تقاضا برای دلار:..... ۱۵
- نمودار (۲-۲) بازار واردات کشور A و منحنی عرضه دلار:..... ۱۵
- نمودار (۲-۳) حساسیت های عرضه بی نهایت باشد:..... ۱۹
- نمودار (۲-۴) حساسیت های عرضه صفر باشد:..... ۱۹
- نمودار (۲-۵) حساسیت های تقاضا بی نهایت باشد:..... ۲۰
- نمودار (۲-۶) حساسیت های تقاضا صفر باشد:..... ۲۱
- نمودار (۲-۷) تاثیرات کشش عرضه و تقاضا:..... ۳۵
- نمودار (۲-۸) منحنی جی:..... ۳۷
- نمودار (۲-۹) منحنی جی:..... ۳۷

فهرست جداول :

جدول (۱-۵) سهم مبادلات بازرگانی ایران بایازده کشور به ترتیب اهمیت.....۷۵

جدول (۲-۵) بردارهای نرمالایزشده حاصل ازآزمون یوهانسن.....۸۱

فصل اول:

مقدمه ، کلیات

تحقیق

۱-۱) مقدمه:

رابطه بین نرخ ارز و تراز تجاری از لحاظ نظری بسیار واضح و روشن است به گونه ای که در بلندمدت کاهش ارزش پول می تواند تاثیری مثبت بر روی تراز تجاری داشته باشد. این سیاست یکی از راههای جبران کسری تراز تجاری است اما از لحاظ تجربی در بسیاری موارد رابطه بین این دو خلاف نظریات اقتصادی و حتی مبهم است. هرچند که مطالعات بسیاری در مورد تاثیرات نرخ ارز بر تراز تجاری ایران انجام شده است اما لزوم بررسی این تاثیرات به تفکیک کشورهایی که بیشترین مبادلات بازرگانی را با ایران دارند ضروری به نظر می رسد و می تواند نقشی هرچند اندک در تعیین سیاست های تجاری ایران داشته باشد

۱-۲) مسئله پژوهش:

هر چند در کارهای تجربی رابطه بین نرخ ارز و تراز تجاری مبهم است اما از نظر تئوری تغییر نرخ ارز بر روی جریان تجارت خارجی از دو جنبه تاثیر می گذارد:

۱- قیمت ۲- مقدار

کاهش ارزش پول در کوتاه مدت باعث افزایش قیمت واردات و کاهش قیمت صادرات می گردد اما به دلیل اینکه در کوتاه مدت حجم مبادلات تجاری تغییر نمی کند وضعیت تراز تجاری بدتر می شود این پدیده را منحنی J نامند (اما در بلند مدت میزان صادرات افزایش یافته و واردات کاهش می یابد و تراز تجاری بهبود می یابد) دلایل گوناگونی درباره این پدیده ذکر شده است که سه تا از مهمترین آنها عبارتند از:

۱- وقفه زمانی در عکس العمل مصرف کننده:

مصرف کننده هم در کشوری که ارزش پول را کاهش می دهد و هم در بقیه جهان به منظور پاسخ به تغییرات ایجاد شده در موقعیت رقابتی نیاز به زمان دارد انتقال از کالاهای وارداتی خارجی به کالاهای تولید داخلی زمان می برد زیرا مصرف کنندگان درباره موضوعات دیگری

به جز قیمت نگران هستند مانند اطمینان به کالاهای تولید داخل درمقایسه با واردات خارجی ، در حالیکه مصرف کننده خارجی ممکن است نسبت به انصراف از کالاهای تولید داخلی خود و مصرف کالاهای صادراتی کشور مقابل اکراه داشته باشد .

۲- وقفه زمانی در عکس العمل تولید کننده :

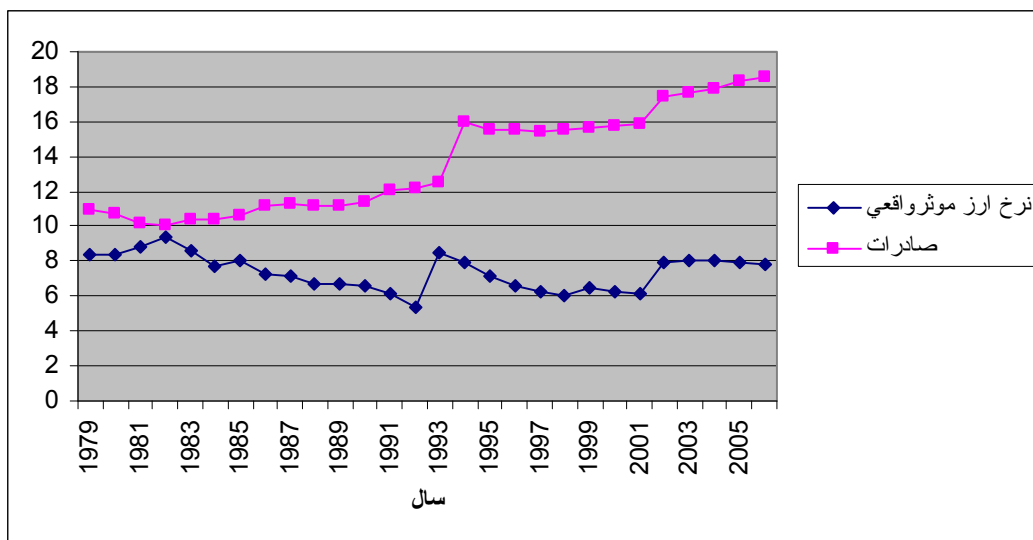
حتی اگر کاهش ارزش پول موقعیت رقابتی صادرات را بهبود بخشد تولید کننده داخلی به منظور گسترش تولید کالاهای صادراتی نیاز به زمان دارد به علاوه پرداخت ها برای بسیاری از کالاهای وارداتی در بازار سلف ارز نسبت به نوسانات نرخ ارز پوشش داده شده است و لذا تحت تاثیر کاهش ارزش پول قرار نمی گیرد .

۳- رقابت ناقص :

بدست آوردن سهمی از بازار خارجی بسیار زمان بر و پر هزینه است لذا صادر کننده خارجی سهم بازار خود را به سادگی از دست نمی دهد و اگر کشوری ارزش پول خود را کاهش دهد کشور صادر کننده به منظور جبران از دست دادن قدرت رقابت خود ممکن است قیمت کالاهای صادراتی خود را کاهش دهد به طور مشابه صنایع رقیب واردات خارجی ممکن است نسبت به تهدید صادرات فزاینده توسط کشوری که کاهش ارزش پول داده است به وسیله کاهش قیمت در بازارهای داخلی عکس العمل نشان دهند و لذا میزان صادرات اضافی توسط کشوری که کاهش ارزش پول داده است را محدود کنند این اثرات تا حدودی وابسته به درجه رقابت ناقص می باشد که شرکتهای خارجی حاشیه سود بالاتری از نرمال داشته باشند و بتوانند قیمت های خود را کاهش دهند اگر شرکت های خارجی در یک محیط کاملاً رقابتی باشند و سود نرمال را بدست آورند در آن صورت قادر نخواهند بود که قیمت های محصولات خود را کاهش دهند.

علاوه بر اثرات فوق غیرمحمتمل است که قیمت صادرات بر حسب قیمت های داخلی ثابت بماند بسیاری از واردات به عنوان داده برای صنایع صادراتی مورد استفاده می باشند و افزایش قیمت واردات ممکن است منجر به بالا رفتن هزینه دستمزد شود زیرا کارگران به دنبال جبران قیمت های بالاتر واردات هستند این عوامل تا حدودی منجر به بالا رفتن قیمت صادرات می شود و مزیت رقابتی کاهش ارزش پول را کاهش می دهد^۱.

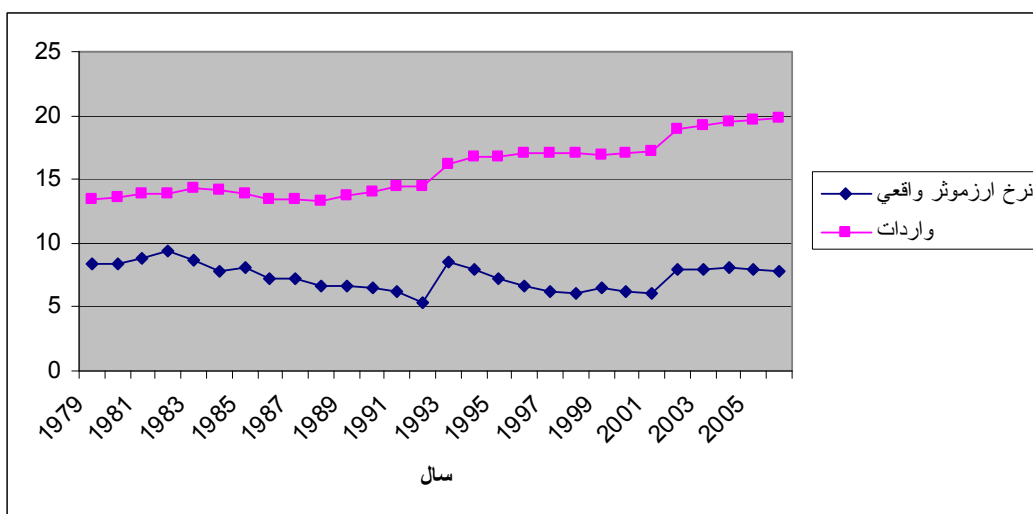
در نمودارهای ذیل رابطه بین نرخ ارز موثر واقعی (میانگین وزنی از نرخ ارزهای واقعی) با صادرات نفتی و واردات طی سالهای ۱۹۷۹ تا ۲۰۰۶ رسم شده است. لازم به ذکر است که نرخ ارز به صورت تعداد واحدهای پول ملی بر حسب یک واحد پول خارجی تعریف شده است و همه متغیرها به صورت لگاریتم طبیعی مورد استفاده قرار گرفته اند. منابع آماری مورد استفاده شامل داده های آماری بانک جهانی^۲ (WDI) و سالنامه آماری مرکز آمار ایران می باشد.

نمودار ۱-۱ (رابطه بین نرخ ارز موثر واقعی و صادرات)

۱-پدرام، مهدی "مالیه بین الملل" ۱۳۸۴

هنگامی که نرخ ارز کاهش می یابد ارزش ریال افزایش یافته و بر اساس تئوری باید صادرات کاهش یابد در نمودار (۱-۱) این تئوری تنها از سال ۱۹۹۲ صادق است عدم تطابق تئوری با نمودار برای سالهای قبل از ۱۹۹۲ می تواند ناشی از غلبه اثر قیمت بر اثر مقدار در کوتاه مدت باشد .

نمودار ۱-۲ (رابطه بین نرخ ارز موثر واقعی و واردات)

بر اساس تئوری، کاهش نرخ ارز و در نتیجه افزایش ارزش پول موجب افزایش واردات می شود و بالعکس، که این امر در نمودار (۱-۲) مشاهده است. البته در بعضی از سالها مثل ۱۹۷۹ تا ۱۹۸۲ و سال ۱۹۹۳ و ۲۰۰۲ برقرار نیست لذا داده ها نیز نشان می دهد که روند تغییرات صادرات غیر نفتی و واردات دقیقاً منطبق بر تئوری کاهش ارزش پول نمی باشد و چه بسا در بعضی از سالها شاهد پدیده J باشیم لذا آزمون پدیده J در تراز تجاری ایران شامل صادرات غیر نفتی و واردات کل می باشد، از اهمیت بسیاری برخوردار است.

۱-۳ پرسش های پژوهش :

با توجه به تورم و کاهش ارزش پول ملی و تحت تاثیر قرار گرفتن صادرات غیر نفتی و واردات کشور در مبادلات تجاری با سایر کشورها به خصوص کشورهایی که حجم مبادلات گسترده ای با ایران دارند، آیا منحنی J در تجارت خارجی ایران صدق می کند؟ آیا این تاثیرات در بلند مدت نیز ادامه دارد؟ و آیا کاهش ارزش پول سیاست مناسبی برای بهبود تراز تجاری ایران می باشد؟

۴-۱) اهداف پژوهش و ضرورت آن :

با توجه به تورم و کاهش ارزش پول ملی لزوم مطالعه در خصوص تاثیرات کاهش ارزش پول بر صادرات غیر نفتی و واردات کشور در کوتاه مدت و بلند مدت با در نظر گرفتن کشورهایی که بیشترین حجم مبادلات بازرگانی را با ایران دارند ضروری است لذا هدف از این پایان نامه مطالعه منحنی J در تجارت خارجی ایران با دنیا و کشورهایی است که بیشترین مبادلات تجاری را با ایران دارا می باشند و نهایتاً مطالعه این موضوع می باشد که آیا سیاست کاهش ارزش پول با توجه به طرف های درگیر در تجارت خارجی ایران می تواند سیاست مناسبی برای بهبود تراز تجاری در کوتاه مدت و بلند مدت باشد

۵-۱) فرضیات پژوهش:

پدیده منحنی J (کاهش ارزش پول ملی ابتدا وضعیت تراز تجاری را بدتر و سپس در بلند مدت باعث بهبود تراز تجاری می شود) در مورد تجارت خارجی ایران با یازده کشور مورد مطالعه و همچنین با کل جهان صدق می کند .

این پایان نامه در شش فصل به شرح زیر تنظیم شده است :

فصل اول : شامل مقدمه ، کلیات تحقیق است .

فصل دوم : بیان تعاریف و مبانی نظری تحقیق

فصل سوم : تحقیقات انجام شده

فصل چهارم : مروری بر سیاست های بازرگانی و تجاری در طی سالهای مورد مطالعه

فصل پنجم : به برآورد الگو و تحلیل نتایج می پردازیم .

فصل ششم : نتیجه گیری و پیشنهادات .

فصل دوم:

بیان تعاریف و

مبانی نظری

تحقیق

۱-۲) مقدمه :

در این فصل به بیان مبانی نظری منحنی جی می پردازیم البته پیش از آن لازم است مفاهیم و تعاریف مرتبط با این اثر را تشریح کنیم . لذا در ابتدای این فصل مفهوم نرخ ارز و تراز پرداخت ها را بیان کرده و سپس حساسیت های تقاضا و عرضه واردات و صادرات را در حالت های مختلف بررسی می کنیم و در نهایت کشش های ارزشی و مقداری از جمله شرط مارشال لرنر و رابینسون را شرح می دهیم و در پایان با توجه به مفاهیم مطرح شده مبانی نظری پدیده جی را مطرح می کنیم .

۲-۲) نرخ ارز:

نرخ ارز عبارت است از قیمت مبادله یک پول رایج با پول رایج دیگر و دو روش برای بیان آن وجود دارد :

۱- تعداد واحدهای پول ملی بر حسب یک واحد پول خارجی

۲- تعداد واحدهای پول خارجی بر حسب یک واحد پول ملی

۱-۲-۲) نرخ ارز اسمی :

نرخ ارز ارائه شده در یک زمان مشخص نرخ ارز اسمی نام دارد. نرخ ارز اسمی صرفاً قیمت یک پول بر حسب پول دیگر می باشد و هیچ گونه اشاره ای به قدرت خرید کالاها یا خدمات ندارد که می توان آن را به صورت شاخص مطرح کرد. مثلاً اگر در دوره پایه نرخ ارز ۱ پوند ۱/۶۰ دلار باشد و در دوره بعدی نرخ ارز ۱ پوند ۱/۸۰ دلار تغییر کند گفته می شود که شاخص نرخ ارز پوند در مقابل دلار از ۱۰۰ به ۱۲۵ تغییر یافته است.

کاهش یا افزایش نرخ ارز اسمی ضرورتاً به معنای تغییر قدرت رقابت در بازارهای بین المللی نمی باشد و صرفاً نرخ ارز واقعی معرف چنین معیاری است.

۲-۲-۲) نرخ ارز واقعی :

نرخ ارز واقعی، تعدیل نرخ ارز اسمی نسبت به قیمت‌های کشورهای مورد نظر می‌باشد. اگر نرخ ارز اسمی را به صورت تعداد واحدهای پول خارجی بر حسب یک واحد پول ملی تعریف کنیم، نرخ ارز واقعی به صورت زیر نوشته می‌شود:

$$S_r = \frac{SP}{P^*}$$

S_r = شاخص نرخ ارز واقعی

S = شاخص نرخ ارز اسمی

P = شاخص سطح قیمت ملی

P^* = شاخص سطح قیمت خارجی است.

اگر نرخ ارز اسمی را به صورت تعداد واحدهای پول ملی بر حسب یک واحد پول خارجی تعریف کنیم، نرخ ارز واقعی به صورت زیر نوشته می‌شود:

$$S_r = \frac{SP^*}{P}$$

S = تعداد واحدهای پول ملی بر حسب یک واحد پول خارجی

نرخ ارز واقعی بیانگر تغییرات در توان رقابتی یک کشور است.

۳-۲-۲) نرخ ارز مؤثر :

معیاری است که بیانگر افزایش ارزش یا کاهش ارزش پول یک کشور نسبت به سبد وزنی از پول‌های خارجی است به عبارتی دیگر ، از آنجا که اکثر کشورهای جهان تمامی تجارت خود را با یک کشور خارجی انجام نمی‌دهند لذا سیاستگذاران چندان نگران نرخ مبادله پول ملی خود نسبت به پول یک کشور خارجی نمی‌باشند لذا رابطه پول ملی کشور خود را نسبت به یک سبد از پول‌های خارجی که کشور با آنها مبادله می‌کند مورد توجه قرار می‌دهند

۴-۲-۲) نرخ ارز نقد :

از آنجایی که بازار شامل افرادی است که تمایل به خرید دارند (معرف منحنی تقاضا) و شامل افرادی است که تمایل به فروش دارند (منحنی عرضه) لذا نرخ ارز نقد از تقاطع عرضه و تقاضای ارز تعیین می‌شود. می‌توان گفت نرخ ارز نقد عبارت است از خرید و فروش در نرخ‌ی که در حال حاضر وجود دارد.

۵-۲-۲) نرخ ارز سلف:

نرخ ارزی است که در آن قراردادی برای خرید و فروش هم زمان در آینده امضا می‌شود. این توافق معمولاً برای یک ماهه بعد، سه ماهه، ۶ ماهه و نه ماهه و یک ساله می‌باشد^۱.

۳-۲) تراز پرداخت ها :

تراز پرداخت‌های هر کشور عبارت است از جدول حاصل از ثبت و تنظیم کلیه مبادلات اقتصادی بین ساکنین و مؤسسات خصوصی و دولتی خارج از یک کشور (که جمعاً با عنوان خارج نامیده می‌شود) و ساکنین و مؤسسات خصوصی و دولتی داخل آن کشور (جمعاً که با عنوان داخل یا داخلی نامیده می‌شوند) برای یک دوره زمانی معین که معمولاً یک سال تعیین می‌شود تراز پرداخت‌ها اولاً از نظر گردآوری و انتقال اطلاعات قابل استفاده است زیرا از طریق آن می‌توان به درجه وابستگی اقتصادی کشور به خارج و نحوه تغییرات این وابستگی در طول زمان پی برد که مسئله صرفنظر از سایر جهات از جنبه علمی بسیار با اهمیت است. و ثانیاً تراز پرداخت‌ها به عنوان ابزار مهمی در اختیار مسئولین است تا اثرسیاست‌های اقتصادی خود را بر وضعیت خارجی کشور را با کمک تراز پرداخت‌ها مد نظر داشته باشند.

از نظر آمار مربوط به تراز پرداخت‌ها آن دسته از واحدهای اقتصادی به عنوان داخلی تلقی می‌شوند که دارای مکان زیست دائمی در کشور باشند. از این جهت مسافری سایر کشورها که به طور موقت در داخل کشور زندگی می‌کنند همچنین نمایندگی‌های سیاسی و نظامی خارجی

۱- پدرام، مهدی " مالیه بین الملل " ۱۳۸۴

و همچنین سازمان‌های بین‌المللی در کشور در زمره ساکنین خارج محسوب می‌گردند و کلیه مبادلات اقتصادی این واحدهای اقتصادی در کشور میزبان به عنوان نوعی مبادله بین داخل و خارج کشور در تراز پرداخت‌ها ثبت می‌شود. نکته مهم درباره تراز پرداخت‌های یک کشور این است که از نظر حسابداری تراز پرداخت‌ها باید همواره موازنه باشد. علت موازنه این است که بر اساس حسابداری دابل می‌باشد.

حساب‌های گوناگون در تراز پرداخت‌ها به طور سنتی به دو طبقه اصلی تقسیم می‌شود:

- حساب جاری

- حساب سرمایه

۱-۳-۲) تراز حساب جاری:

مهمترین اقلامی که در تراز حساب جاری هر کشور جای می‌گیرد حاصل مبادلات مربوط به صادرات و واردات کالاها و خدمات کشورها با سایر کشورهای جهان است که هم شامل تراز بازرگانی و هم تراز خدمات است. مجموع نقل و انتقالات جاری بین کشورها به دو گروه عمده تقسیم می‌شوند. یعنی گروه صادرات و واردات کالاهای شیئی که در قسمتی از تراز حساب جاری با نام تراز بازرگانی (تراز تجارت) ثبت می‌شود. تراز تجاری گاهی اوقات به عنوان موازنه مرئی معرفی می‌شود زیرا تفاوت بین دریافتی از صادرات کالاها و مخارج برای واردات کالاهایی می‌باشد که هنگام عبور از مرز قابل مشاهده هستند و گروه صادرات و واردات کالاهای نامرئی در قسمت دیگری از تراز حساب جاری با عنوان تراز خدمات جای می‌گیرند. تعداد زیادی از اقلامی که در تراز خدمات ثبت می‌شوند واقعاً مرتبط با نوعی مبادله خدمات بین کشورها است ولی تعدادی از اقلام نیز تنها به این دلیل در آن جای می‌گیرند که محل مناسب دیگری برای ثبت آنها در تراز پرداخت‌ها وجود ندارد. در زمره این گونه مبادلات می‌توان از درآمدهای ناشی از توریسم بین‌المللی، هزینه‌های حمل و نقلی که به علت صادرات و واردات کالاهای شیئی

ایجاد می‌شود درآمدهای ناشی از حق امتیاز از خارج و هزینه‌های بین‌المللی که ناشی از بیمه کالاهای وارداتی است و همچنین هزینه‌های نیروی نظامی خارجی مستقر در داخل کشور نام برد. اضافه بر موارد فوق درآمدهایی به شکل بهره، سود، سود سهام که ناشی از سرمایه‌گذاری در خارج نیز هستند نیز جزو اقلام مربوط به خدمات در تراز حساب جاری منظور می‌گردند زیرا این گونه درآمدها به عنوان جبران خدمات سرمایه‌ای انجام شده در خارج تلقی می‌شوند.^۱

۲-۳-۲) حساب سرمایه:

مبادلات مربوط به حرکات سرمایه مالی به داخل و خارج از کشور را به ثبت می‌رساند. یعنی کلیه آن نوع مبادلاتی که موجب می‌گردند مقدار مطالبات و بدهی‌های داخلی در مقابل خارج کم و زیاد شده و یا ساختار آنها تغییر یابد. سرمایه از طریق استقراض، فروش دارایی‌های خارج از کشور و سرمایه‌گذاری در کشور به وسیله خارجیان وارد کشور می‌شود. این اقلام را جریان ورودی سرمایه می‌نامند و به صورت بستانکار در تراز پرداخت‌ها به ثبت می‌رسد. جریان ورودی سرمایه معلول کاهش در نگهداری دارایی‌های خارجی کشور یا افزایش در بدهی‌ها به خارجیان است. ساده‌ترین راه برای فهم اینکه چرا این اقلام مثبت هستند این است که فکر کنیم استقراض از خارج مانند صادرات است به همین صورت سرمایه‌گذاری به وسیله ساکنین خارجی صادرات دارایی یا اوراق قرضه است. در حالیکه فروش سرمایه‌گذاری‌های خارج از کشور صادرات آن سرمایه‌گذارها به خارجیان است از طرف دیگر سرمایه به علت قرض دادن، خرید دارایی‌های خارج از کشور و خرید دارایی‌های داخلی که در تصرف ساکنین خارجی است، از کشور خارج می‌شود. این اقلام را جریان خروجی سرمایه می‌نامند و به صورت بدهکار در حساب سرمایه به ثبت می‌رسد. جریان خروجی سرمایه معلول افزایش در نگهداری دارایی‌های خارجی یا کاهش در بدهی‌ها به خارجیان است. این اقلام به صورت بدهی به ثبت می‌رسند زیرا

۱- روزه، کلاوس "نظریه‌های پولی اقتصاد بین‌الملل" ترجمه: دکتر سید ابراهیم بیضایی، زمستان ۱۳۷۳